

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

ЧАСТИНА 2

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

Частина 2

Практикум

Вінниця
ВНТУ
2021

УДК [658.15+657.6](076)

О-17

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 13 від 29.04.2021 р.)

Автори:

Малініна Н. М., Причепя І. В., Руда Л. П., Мельничук Д. П.

Рецензенти:

Є. Є. Іонін, доктор економічних наук, професор

І. Ю. Єпіфанова, доктор економічних наук, доцент

О. А. Сметанюк, кандидат економічних наук, доцент

Облік фінансової діяльності та аудит. Частина 2 : практикум /
О-17 Н. М. Малініна, І. В. Причепя, Л. П. Руда, Д. П. Мельничук. – Вінниця :
ВНТУ, 2021. – 96 с.

ISBN 978-966-641-859-6

Практикум призначений для вивчення дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит», спрямований на опанування теоретичних основ та набуття практичних навичок організації бухгалтерського, фінансового, податкового та внутрішньо-господарського обліку й складання фінансової звітності, аналізу й аудиту різних сфер діяльності підприємства.

У практикумі викладені організаційно-теоретичні та методичні основи ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, систематизовано нормативно-правову базу обліку та звітності в Україні, наведені принципи організації та методика проведення аудиту різних напрямів діяльності підприємства. Також запропоновані практичні вправи на закріплення знань студентів.

Практикум призначений для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти, викладачів та аспірантів.

УДК [658.15+657.6](076)

ISBN 978-966-641-859-6

© ВНТУ, 2021

ЗМІСТ ЧАСТИНА 2

ВСТУП.....	4
Практична робота 10. ОБЛІК ТА АУДИТ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	5
Практична робота 11. ОБЛІК ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ.....	18
Практична робота 12. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	31
Практична робота 13. ОБЛІК ТА АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	42
Практична робота 14. ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	54
Практична робота 15. ОБЛІК ТА АУДИТ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	67
Практична робота 16. ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ.....	80
Словник економічних термінів.....	89
Використана та рекомендована література.....	92

В С Т У П

За сучасних умов облік і аудит є необхідними інструментами управління, підвищення ефективності господарювання, оскільки забезпечують власників і менеджерів, профільних фахівців та інвесторів інформацією про економічні процеси та явища, ресурси й ефективність їх використання в різних галузях економіки.

Знання з обліку і аудиту дозволяють планувати діяльність підприємства в усіх напрямках, регулювати фінансові потоки, аналізувати результати діяльності та її ефективність, контролювати процеси випуску та реалізації продукції, звітувати перед органами контролю.

Практикум з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» спрямований на формування у студентів:

- фундаментальних знань про порядок ведення обліку та складання звітності відповідно до чинного законодавства, нормативи та стандарти бухгалтерського обліку та аудиту, принципи організації аудиторської діяльності, прийоми та методи проведення аудиту;

- сучасних уявлень про роботу бухгалтерії та аудиторської фірми, визначення їх структури та чисельності працівників, видів та обсягів виконуваних робіт, організацію внутрішньогосподарського контролю та здійснення контрольної-аналітичної функції в процесі діяльності;

- практичних навичок ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової й податкової звітності;

- вмінь проводити аналіз та ревізію виробничої та господарської діяльності підприємства, контролювати стан і достовірність обліку та звітності, оцінювати ефективність внутрішньогосподарського контролю;

- навичок планування аудиторських перевірок, складання програми аудиту, проведення аудиту окремих об'єктів та напрямів діяльності підприємства.

Практикум побудований на основі навчальної програми з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» і повністю відповідає тематиці та змісту практичних занять.

Практикум містить шістнадцять практичних робіт, термінологічний словник, список використаної та рекомендованої літератури. В межах кожної практичної роботи наведено короткі теоретичні відомості, в яких розкриті основні терміни та положення, методичні рекомендації з виконання роботи; запропоновані варіантні розрахункові завдання, які має самостійно виконати студент, що дозволить закріпити теоретичні знання з обліку та аудиту, освоїти порядок складання й перевірки фінансової звітності.

Практична робота 10

ОБЛІК ТА АУДИТ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку та аудиту запасів на підприємстві.

Короткі теоретичні відомості

Будь-яке підприємство свою діяльність може вести лише при постійних зв'язках з іншими підприємствами за допомогою грошових коштів.

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про національний банк України», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», Інструкція «Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України», Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Мета аудиту, відповідно до МСА 200 «Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності», полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банку [1].

Аудит грошових коштів проводиться за такими напрямками: аудит касових операцій; аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Досліджуючи ці напрямки, можна зробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом [2].

Основними завданнями аудиту грошових коштів є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо касових операцій та обліку грошових коштів на рахунках у банку;
- перевірка дотримання необхідних умов зберігання грошових коштів у касах та перевірка правильності відображення банківських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;

- встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність;
- дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності і законності операцій, відображених в них;
- встановлення наявності у підприємства поточного та інших рахунків у банках;
- дослідження законності здійснених операцій на рахунках підприємства в банках;
- перевірка дотримання графіку документообороту;
- перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів;
- встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства;
- перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі;
- визначення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів;
- перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліків, звітності;
- встановлення дотримання порядку видачі готівки у підзвіт і контролю за її використанням;
- визначення напрямів використання грошових коштів, законності та цільового спрямування;
- перевірка дотримання інших вимог Положення ведення касових операцій у національній валюті в Україні тощо.

Стратегія проведення аудиту грошових коштів в касі та на рахунках у банку розробляється, виходячи з норм МСА 300 «Планування». На підготовчій стадії аудиту потрібно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства [1].

Безготівкові розрахунки здійснюються за типовими банківськими документами на паперових носіях або в електронному вигляді. Передбачені такі банківські документи, які визначають форму безготівкових розрахунків: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, акредитиви, розрахункові чеки, а також меморіальні ордери.

Для бухгалтерського обліку наявності та руху грошових коштів на рахунках в банку призначений синтетичний рахунок 31 «Рахунки в банках», за дебетом якого ведеться облік надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання. Рахунок 31 «Рахунки в банках» має відповідні субрахунки [3]:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акредитив (*Bill of credit*) – договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Акцепт (*Acceptance*) – згода на оплату або гарантування оплати документів.

Безготівкові розрахунки (*Cashless payments*) – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Безнадійна дебіторська заборгованість (*Outstanding accounts receivable*) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Власний капітал (*Equity*) – це та частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Готівка (*Cash*) – грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, зокрема розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами.

Готівкові розрахунки (*Cash payments*) – платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна;

Дебітори (*Debtors*) – юридичні та фізичні особи, які, внаслідок минулих подій, заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість (*accounts receivable*) – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість (*long-term accounts receivable*) – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання (*Long-term liabilities*) – це всі зобов'язання, які не є поточними.

Забезпечення (*Software*) – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Заробітна плата (Salary) – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Каса (cash) – приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Касова книга (cash register) – документ установленої форми, що застосовується для здійснення первинного обліку готівки в касі.

Касові документи (Cash documents) – документи (касові ордери та відомості на виплату грошей, розрахункові документи, квитанції програмно-технічних комплексів самообслуговування, відомості закупівлі сільськогосподарської продукції, інші прибуткові та видаткові касові документи), за допомогою яких, відповідно до законодавства України оформляються касові операції, звіти про використання коштів, а також відповідні журнали встановленої форми для реєстрації цих документів та книги обліку.

Касовий ордер (Cash order) – первинний документ (прибутковий або видатковий касовий ордер), що застосовується для оформлення надходжень (видачі) готівки з каси.

Касові операції (Cash transactions) – операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

Книга обліку (Accounting book) – касова книга, книга обліку доходів і витрат, книга обліку виданих та прийнятих старшим касиром грошей або книга обліку розрахункових операцій.

Кредиторська заборгованість підприємства (Accounts payable of the enterprise) – це сума його боргу іншим особам, які, щодо цього підприємства, називаються кредиторами.

Ліміт залишку готівки в касі (Cash balance limit) – граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час.

Меморіальний ордер (Memorial order) – розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника і внутрішньобанківських операцій. відповідно.

Мінімальна заробітна плата (Minimum wage) – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може встановлюватися оплата за виконану працівником місячну норму робіт.

Непокритий акредитив (Uncovered letter of credit) – акредитив, оплата за яким (якщо тимчасово немає коштів на рахунку платника) гарантується банком-емітентом за рахунок банківського кредиту.

Нерозподілені прибутки (Retained earnings) – це прибутки, одержані в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, зменшені на

суму прибутків, використаних у звітному році, також нарахування податку на прибуток.

Платіжне доручення (*Payment order*) – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Покритий акредитив (*Covered letter of credit*) – акредитив, для здійснення платежів за яким завчасно бронюються кошти платника в повній сумі на окремому рахунку в банку-емітенті або у виконуючому банку.

Поточна дебіторська заборгованість (*Current receivables*) – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточні зобов'язання (*Current liabilities*) – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.

Розрахунковий чек (*Settlement check*) – розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунка (чекодавця) банку-емітенту, у якому відкрито його рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми коштів.

Статутний капітал (*Share capital*) відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства.

Сумнівний борг (*Doubtful debt*) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості (*Net realizable value of receivables*) – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавча база

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (з наступними змінами і доповненнями)» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років у 3-х частинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.

5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів / Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів / Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.

8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–17. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

9. П(С)БО 9 «Запаси» / Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. П(С)БО 11 «Зобов'язання» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

11. П(С)БО 15 «Дохід» / Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. П(С)БО 16 «Витрати» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджено Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017, № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Основна

1. Аудит розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] // Незалежний аудитор. – Режим доступу : https://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/471.html?view=material.

2. Банера Н. П. Облік і аудит : навч. пос. / Н. П. Банера, Л. О. Гелей, С.М. Пилипенко, В. П. Мороз ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско. – Львів : Растр-7, 2017. – 504 с.

3. Баранова А. О. Аудит : навч. пос. / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А. І. Кашперська. – Х. : ХДУХТ, 2017. – 246 с.

4. Бухгалтерський та податковий облік відпусток [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/1786?issue=41>.

5. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посібник / Воронко Р. М. – Львів : Магнолія 2006, 2009. – 744 с.

6. Заробітна плата: нюанси [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004198-zarobitna-plata-nyuansi>.

7. Колісник Г. М. Аудит : навч. пос. / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко. – Ужгород ; ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 296 с.

8. Мінімальна заробітна плата [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>.

9. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8329>.

10. Оподаткування доходів працівників – 2018 [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит : бухгалтерські новини. – Режим доступу : <https://news.dtki.ua/labor/compensation/46607>.

11. Розрахунок відпускних у 2018 [Електронний ресурс] // Головбух. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7067-rozrahunok-vdpusknih-u-2018-rots>.

12. Розрахунок лікарняних 2018 [Електронний ресурс] // Головбух. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7068-rozrahunok-likarnyanih-u-2018-rots>.

13. Розрахунок нарахувань та утримань із заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://byhgalter.com/rozrahunok-naraxuvan-ta-utriman-iz-zarobitno%D1%97-plati-u-2017-roci/>.

14. Савченко В. Я. Аудит : навч. пос. / Савченко В. Я. – [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.

15. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Знання, 2016. – 663 с.

16. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. – [6-тє вид. допов. і перероб.]. – К. : Алерта, 2013. – 982 с.

17. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.

18. Шостаківська Н. М. Аудит : курс лекцій / Шостаківська Н. М. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. – 152 с.

Навчальне видання

**Малініна Наталія Миколаївна
Причепя Ірина Валеріївна
Руда Лілія Петрівна
Мельничук Дмитро Петрович**

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

**Частина 2
Практикум**

Рукопис оформила *Л. Руда*

Редактор *В. Дружиніна*

Оригінал-макет виготовила *О. Кушнір*

Підписано до друку 20.08.2021 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 5,28.
Наклад 50 (1-й запуск 1–21) пр. Зам. № 2021-086.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95, м.
Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.